

РОЛЬ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РОДОВИЩ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД У ОХОРОНІ ЇХ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ТА ВИСНАЖЕННЯ

ЯНЦО К.А.

Міжрегіональний центр раціонального використання родовищ мінеральних вод

Міжрегіональний центр раціонального використання мінвод є наймолодшою організацією в нашій країні, що займається мінеральними водами, а щоб точніше сказати, то в назві відображено повною мірою його спеціалізацію.

“Міжрегіональний центр по раціональному використанню родовищ мінеральних вод” почав працювати згідно з наказом № 181 від 11 серпня 1997 р. голови державного комітету України по нагляду за охороною праці та голови Закарпатської обласної державної адміністрації.

Центр створений з метою контролю за раціональним використанням родовищ мінеральних вод, за правильністю розробки родовищ мінеральних вод, ропи, лікувальних грязей та їх охорони.

Сьогодні рано говорити про здобутки нашої організації та її вплив на господарство мінеральних вод, тому що для цього потрібен час. Центр сьогодні перебуває в стані формування його правової бази, кадрів та матеріальної бази.

В умовах реформування правових та економічних відносин, в умовах, коли в країні не завершено побудову законодавчої бази, на перший план виходить спроможність різних органів приймати рішення, які дають позитивний результат.

Тому досить наболілому питанню про раціональне використання родовищ мінеральних вод велику увагу приділяє обласна адміністрація, районні адміністрації, державний комітет.

Якщо питанню раціонального використання не приділяти увагу, не працювати над проблемами, що виникають в процесах розвідки, розробки, експлуатації родовищ (окремих свердловин), можна загубити природні ресурси мінеральних вод, які мають свої властивості по формуванню в природних умовах. Сьогодні ми можемо навести десятки прикладів, коли варварське ставлення до природних ресурсів, відхилення при їх використанні від науково обґрунтованих норм може привести до втрати природних ресурсів, які могли б служити людям ще довгі віки.

Основою основ є створення бази даних по всіх виключно родовищах. На облік мають бути взяті не лише перспективні родовища (окремі свердловини), які мають промисловий характер, а кожне джерельце, кожна відпрацьована свердловина. Має бути точний аналіз причин:

- а) нераціонального використання мінеральних вод;
- б) хибного використання мінеральних вод;
- в) небезпечного використання мінеральних вод.

Повинен бути розроблений перспективний план використання природних мінеральних вод на найближчі 15–20 років, виходячи з бальнеологічних та виробничих потреб, з врахуванням необхідності гарантованого відновлення природних ресурсів. Ця робота розпочата і буде повністю завершена в III кварталі 1998 року.

В переліку напрямів нашої діяльності за погодженням з державними органами управління виділяємо такі:

- облік використання мінеральних вод;
- правильність проведення розвідки нових родовищ;
- дотримання встановлених санітарних зон навколо свердловин;
- дотримання режиму експлуатації каптажних споруд, мінералопроводів;
- правильність скидання відпрацьованих мінеральних вод з метою недопущення їх шкідливого впливу на навколишнє середовище;
- фізико-хімічний і бактеріологічний аналіз мінеральних вод за окремими програмами та видача рекомендацій споживачу;
- спостереження, контрольні виміри і уточнення дебітів свердловин;
- оперативний обмін інформацією щодо стану свердловин і т.д.;
- різного роду експертизи, що затверджені в Положенні про центр.

Поряд з організаційно-контрольно-науковими питаннями на порядок денний виходить охорона свердловин та родовищ, забезпечення правильного визначення передачі свердловин в користування.

Не відкрию секрету, що на сьогоднішній день свердловини практично не охороняються. До більшості свердловин промислового призначення прокладені мінералопроводи, або транспортні артерії для відбору води в цистерни. Тому в умовах інтенсивного розвитку підприємницької діяльності не можна нехтувати зловживаннями при відборі води, неправильним оформленням вихідних документів. Як наслідок, на ринку України з'являються мінеральні води під назвою Закарпатських – лиш з однією різницею: мінералізація не відповідає дійс-

ності і ці води не розлиті на наших заводах, що наносить непоправну шкоду популярності Закарпатських вод та фінансовим надходженням до бюджетів та виробників. Такі приклади вже широко зареєстровані як в Закарпатській області, так і в інших областях України. І тут потрібно невідкладно реагувати, що ми вже, до речі, і почали робити.

Не останню роль в господарстві мінеральних вод відіграє користувач мінеральних вод. Принцип розподілу свердловин споживачам зверху є застарілим і неправильним. Ми вважаємо, що попереднє виділення свердловин в користування, визначення дебіту споживання для промислових цілей і подання на комісію в обласну держадміністрацію має проводитись на спеціальних комісіях районного рівня, на конкурсній основі з врахуванням можливостей, якості продукції, що випускається, і всіх інших факторів, які відомі в районах набагато краще, ніж в кабінетах на вищому рівні. Накінець, це і вимоги нашого законодавства. Надра є загальнодержавною власністю і відомчий підхід тут ні до чого. Закон є закон.

Одним з фактів, які можна назвати в підтвердження помилковості видання погоджень на отримання ліцензій в 1996 р., є те, що практично всі учасники конкурсу завищили свої показники потужності виробництва – вони є чисто теоретичними, а комісія (спеціалісти, які мали перевірити всі матеріали) підтвердила їх. І на цьому етапі склалася ситуація, що за 1997 р. порівняно з 1996 р. використання зросло по області в середньому на 4 відсотки. В той же час по заявлених потужностях не використали об'єми ВАТ “Свалявські мінеральні води”, ГРЕС “Закарпаткурорт”, СП “ВІН”, ТОВ “Маргіт” та деякі інші підприємства. Такі завищені заявки відносяться не лише до розливу мінеральних вод, але й до курортних установ, які визначають об'єм використання мінеральних вод від кількості ліжок та з розрахунку кількості літрів на одну людину. Можна поставити питання: хто достовірно знає, скільки ліжок використовується по порох року?

Інформаційні накопичення про використання свердловин для бальнеологічного лікування та промислового розливу протягом останніх місяців показують, що, поки не буде вирішене питання і у родовищ не буде єдиного власника (згідно з законом про надра ним є держава), а свердловинами, які є на балансах у різних підприємств, акціонерних товариств, будуть розпоряджатися зацікавлені особи, – порядку не буде. Розпоряджатися свердловинами, відбором води, видачею погоджень на користування мають право державні органи влади. Поки цього не буде зроблено, не можна говорити про нормальний контроль за свердловинами та використанням води, не можна говорити про те, чому до місцевих, обласних бюджетів не поступають надходження в повному контрольованому обсязі за мінеральні води.

Простий приклад. У однієї відомчої організації на балансі є свердловина. В цьому ж відомстві є своє підприємство, якому відомство продає один кубометр води по 9 грн., а це підприємство, не маючи ніяких дозволів на торговельну діяльність, не маючи необхідних погоджень, продає воду по 50 грн. Куди і кому йде різниця, я думаю, що й так зрозуміло.

Постає питання: а що з цього має мати держава, якщо конкретно – то це наповнення місцевого бюджету, за рахунок якого йде оплата праці працівникам медустанов, вчителям, пенсіонерам. Чи можуть органи державної влади мати вплив на ситуацію, що склалась в районах? Коли у них в районі є потужні відомства, в котрих на балансах, крім їхнього майна, знаходиться ще й загальнодержавна власність – природні ресурси, які вони використовують на свій розсуд. За останній 1997 рік сфера надання послуг з використанням мінеральних вод як для лікування, так і для розливу докорінно змінила своє обличчя.

На Закарпатті за останній рік з'явилися нові підприємства з новою технологією, про які в 1996 році ніхто і не чув. Це такі підприємства, як: “Бруклін-торгбуд”, “Закарпаткурортмінводи”, СП “Експрес-Труск”, МП “Алекс”, який вийшов на нові потужності, СП “Ріо-Кола”, “Стимул-Плюс”, ряд приватних підприємств, які відтіснили з своїх позицій ВАТ “Свалявські мінводи” та інші підприємства колишньої загальнодержавної власності. Потужності цих підприємств в десятки разів вищі, ніж були на 1996 рік. В той же час в області починають функціонувати приватні особи, а біля них деякі приватні підприємства, технологія та обладнання, організація праці яких не витримує ніякої критики.

Застосовуються старі методи ручного розливу, не дотримуються норми санітарії, не проводяться аналізи як фізико-хімічні так і бактеріологічні. В цехах розливу йде накопичення тари та готової продукції. Такі підприємства у нас зареєстровані і поставлені на контроль як по Ужгородському, так і по Свалявському, Хустському, Виноградівському, Воловецькому району.

Набагато гірша ситуація на колишніх загальнодержавних підприємствах, таких як "Шаян", завод "Луги", Свалявський завод мінвод, Хустський консервний і т.д. Застаріле обладнання, небезпечна антисанітарія, відсутність обліку і контролю за сировиною, що поступає.

І ще гірша ситуація, коли на ринок мінеральних вод надходить продукція з підприємств, які взагалі ніде не зареєстровані, так звані чисто тіньові підприємства. Напрошується висновок: з яких джерел ці підприємства одержують воду?

І ще один не менш вагомий факт. На даний момент більшість користувачів прив'язують своє функціонування до відомих мінеральних вод – в основному, до Свалявської групи, а не виявляють великої зацікавленості до таких вод, як Шаянська, Драгівська, Сойминська, Келечинська, Липчанська, які за своїми запасами в три рази більші, ніж Свалявські, а за своїми властивостями відповідають таким водам, як Єсентуки, Арзни, Кримська, Ля-Бурбуль та інші. Цьому факту є своє пояснення – по-перше, це чисто рекламна популярність вод, а по-друге, в освоєння деяких видів потрібно вкласти значні кошти, будувати інфраструктуру і т.д. Тому при розгляді питання про виділення свердловин в користування необхідно враховувати необхідність гармонійного розвитку всіх родовищ поступово. Видача дозволів на певні об'єми для кожного споживача повинна бути науково обгрунтована, з конкретним вказанням добового використання, з визначенням необхідності виконання робіт по розбудові інфраструктури, та визначенням для кожного споживача програми розвитку родовищ (свердловин) протягом поточного року. Тільки уміла координація науково розроблених перспективних питань по раціональному використанню кожного родовища з практичним втіленням в промислове використання, недопущення негативного впливу людини на природне формування мінеральних вод (особливо в літні періоди) є основою відтворення і збереження природних ресурсів.

На нашу думку, така координація має бути закріплена на основі законодавчої бази і сконцентрована в державних організаціях, які є незалежними від відомчих інтересів і діють в інтересах держави. Ця організація має бути координатором і в роботі з правоохоронними органами різних напрямків.

Summary

ROLE OF INTERNATIONAL CENTRE FOR RATIONAL UTILIZATION OF MINERAL WATERS DEPOSITS IN THEIR PROTECTION FROM THE POLLUTION AND EXHAUSTION

Yantso K.A.

Interregional Centre for Rational Utilization of Mineral Waters Deposits

The centre is created to realize the control for rational utilization of mineral waters deposits, their proper exploitation and protection. In the III quarter of 1998 elaboration of perspective plan for mineral waters use for the nearest 15–20 years will be accomplished, balneological and productive needs and necessary guaranteed restoration of natural resources, protection of deposits from the pollution and exhaustion will be taken into account.